

Sammendrag

Prosjektet "Kvinnesatsing er næringsutvikling" har vært et treårig prosjekt initiert og finansiert av Fylkesmannen i Nordland, Innovasjon Norge, Nordland fylkeskommune, TINE, Gilde og landbruksorganisasjonene i Nordland. Hensikten med prosjektet var å iverksette tiltak for å bedre landbrukskvinneres lønns- og arbeidsvilkår, beholde de kvinnene som er i næringa, og få flere til å velge næringa som levevei. Kvinneuniversitetet Nord har vært prosjektleder.

Hovedmålet for prosjektet var å bidra til å skape nye distriktsarbeidsplasser og bedre økonomien på gårdsbruk med utgangspunkt i kvinnearbeidsplasser.

For å oppnå dette skulle prosjektet:

- Mobilisere landbruks- og bygdekvinner til aktiv deltaking i beslutningsprosesser på gården, i faglaga og i lokalsamfunnet
- Etablere nettverk for landbruks- og bygdekvinner for realisering av felles interesser
- Motivere til entreprenørskap for utviklinga av gården eller annen næringsvei
- Informere om eksisterende tilbud og ordninger som finnes i tiltaksapparatet
- Motivere til næringsmessig utnytting av ressurser i utmark
- Stimulere til nytenking både i forhold til egne og gårdens muligheter
- Følge opp initiativ fra prosjektdeltakerne
- Bevisstgjøre landbruksforvaltningen i forhold til kjønn- og likestillingsspørsmål
- Motivere unge kvinner i utdanningsfasen til å se mulighetene som finnes i bygdene

Målgrupper var:

- kvinner som ønsker å etablere ny næringsvirksomhet
- kvinner som i dag er aktive i landbruksnæringa
- unge "potensielle" landbrukskvinner

Tiltak

Til sammen har 48 kvinner deltatt i prosjektet. Disse har fått tilbud om å delta på fire samlinger i Bodø, hjelp til å utvikle egne forretningsplaner, og bistand til å etablere lokale nettverk. Vi har fokusert på at kvinner i landbruket og i bygda ikke er en ensartet gruppe, og har også erfart dette i prosjektet. Tiltakene i prosjektet har derfor i størst mulig grad blitt lagt opp etter deltakernes innspill og ønsker.

I fellessamlingene ble nettverksbygging, muligheter for hjelp og støtte fra det eksisterende tiltaksapparatet, og andre tema av betydning for deltakernes etablering tatt opp. Det ble også lagt vekt på å gi rom for nytenkning i kreative prosesser. Fellessamlingene ble arrangert i samarbeid med andre pågående prosjekter i Nordland med sammenfallende målsettinger. Dette har ført til økt samarbeid mellom prosjektene, større ressurser til samlingene, og tilgang til større nettverk for deltakerne.

For å sikre at prosjektet skulle bidra til utvikling av næringsvirksomhet ble det stilt krav om at deltakerne skulle utarbeide egne forretningsplaner.

Styringsgruppa vurderte dette som et nyttig krav for å oppnå prosjektets målsetting. Dette førte til at noen få trakk seg fra prosjektet.

Deltakerne ble oppfordret til å etablere lokale nettverk og fikk støtte fra prosjektledelsen til å gjennomføre dette. Nettverket ble for mange en viktig arena hvor de kunne treffe likesinnede og diskutere og løse problemer.

Prosjektet har pr desember 2006 bidratt til å etablere fem nettverk, - fire etablerergrupper og en nettverkskredittgruppe. Noen av disse nettverkene har engasjert flere deltakere lokalt, og har bidratt til tiltak for å utvikle egne lokalsamfunn.

For å motivere ungdom til å se mulighetene som finnes i bygdene ble det arrangert dialogkonferanser på to videregående skoler i fylket. Dette var tiltak som fikk god respons.

Måloppnåelse

Prosjektet har bidratt til at deltakere har utarbeidet forretningsplaner.

- 11 har etablert virksomhet innenfor videreførding/direktesalg av egen landbruksproduksjon.
- 6 har etablert annen næringsvirksomhet knyttet til gården.
- 4 har etablert virksomhet utenfor landbruksnæringen.

- 15 av de som svarte oppgir at de selv eller samboer/ ektefelle driver den nyetablerte virksomheten alene.
- 9 driver ny virksomhet sammen med partner eller andre i nær familie.
- 5 driver sammen med andre utenfor nær familie.

Erfaringer fra prosjektet

Møtet med tiltaksapparatet har mye å si for motivasjon og mulighet for å realisere ideer. Deltakernes opplevelser i møte med tiltaksapparatet avdekker ulike holdninger til etablererne avhengig av søkers personlighet, type prosjekt, størrelse på etableringen, kapitalbehov osv. Etablererens alder har også betydning. Til tross for at også en del mannlige etablerere vil kjenne seg igjen i denne beskrivelsen tyder erfaringer i prosjektet på at det i tiltaksapparatet er spesielle forventninger til kvinners næringsutvikling, og at saksbehandlerne ofte har en forståelse av kvinnelige etablerere som forskjellige fra mannlige. Alsos, Isaksen, Ljunggren 2006 finner i en studie at kvinnelige etablerere blir beskrevet som mer forsiktige, mer realistiske i planlegging av bedriften, mindre risikoorientert, mindre opptatt av vekst, og oftere rettet mot lokalt marked enn mannlige. Dette er karakteristikk som passer på flere av deltakernes etableringer og som ikke er negative. De strider likevel med forståelsen av hva en "god" gründer er; vekstorientert, tar risiko, utdrettet osv. Når dette kombineres med en oppfatning av at kvinner har større behov for oppfølging enn menn, at kvinner mangler nettverk og kompetanse, og at kvinner etablerer mindre lønnsomme bedrifter, indikerer det en implisitt forståelse av kvinner som mindre kompetente etablerere enn menn.

Mange av deltakerne i prosjektet uttrykker at de møter motstand når de ønsker en gradvis og forsiktig oppbygging av bedriften og behovet for kapital i startfasen er beskjedent. Kvinnene opplever at dette oppfattes mindre seriøst av tiltaksapparatet. Flere av deltakerne opplever at de ikke blir tatt på alvor. Forretningsideene deres blir sett på som hobbyer og ikke som inntektsgivende næring. Prosjektet viser også at:

- Noen kvinner er opptatt av å bevare tradisjonelle verdier, de ser seg selv som kulturbærere og ønsker å synliggjøre den verdien de står for. Samtidig føler de at tiltaksapparatet ikke ser verdien og lønnsomheten i dette arbeidet.

- Kvinnelige etablereres livsfase har stor betydning for når de føler at de har mulighet til å starte sin egen bedrift. De fleste av deltakerne var i en fase hvor de hadde barn i skolen og hadde bedre tid enn i småbarnsfasen. Flere påpekte at det i tiltaksapparatet virker som det er negativt å være bedriftsetablerer over 50 år.

- Mange av kvinnene prioriterte familie samtidig med at de etablerte bedrift, noe som gjorde at bedriftsutviklingen gikk saktere enn tiltaksapparatet forventet. Deltakerne opplevde at dette blir sett på som lite seriøst, og at det settes krav til at inntjeningen må bevises fort.
- I prosjektet "Kvinnesatsing er næringsutvikling" var flesteparten av deltakerne innflyttere til de kommunene de ønsket å starte næringsvirksomhet i. Dette kan for noen innebære at de har mindre nettverk enn de som har bodd her hele livet. Flere opplever at de har møtt "bygdedyret". Tilbud om etablerernetttverk ble presisert som særlig viktig av denne gruppen.
- De fleste av deltakerne hadde lite erfaring fra bruk av IKT. Dette gir et vanskeligere utgangspunkt når mye av den informasjonen som de trenger i forbindelse med sin etablering finnes på internett. Det medfører også at arbeidet med å lage forretningsplaner og skrive søknader blir en større utfordring.

Prosjektet "Kvinnesatsing er næringsutvikling" viser resultater som også lignende prosjekter før har kommet fram til. Det er på tide å ta konsekvensen av dette. Det er særlig tre tiltak som er nødvendige for å komme videre. Dette er:

- Bevisstgjøre ansatte i tiltaksapparatet om betydningen av både store og små etableringer for å skape positive holdninger.
- Etablere faste lavterskeltilbud for etablerere i tidlig fase av etableringen.
- Sette konkrete måltall for andelen bedrifter som etableres av kvinner.